

Doç. Dr. Nusret İlker ÇOLAK
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İdare Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

KİTLE İLETİŞİM HUKUKU

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	VII
BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İLETİŞİM VE HUKUK

I. SOSYAL YAŞAMDA İLETİŞİM.....	3
A. İletişim Kavramı.....	3
B. İletişim Türleri.....	4
1. Doğrudan ve Dolaylı İletişim.....	4
2. Yazılı Sesli ve Görüntülü İletişim.....	4
3. Bireysel ve Kitlesele İletişim.....	5
C. İletişim Faaliyetinin Unsurları.....	7
1. İletişimin Kaynağı.....	7
2. İletişimin Konusu (Mesaj).....	8
3. İletişimin Muhatabı.....	8
D. Kitle İletişimin Önemi.....	9
1. Bireyler Açısından Kitle İletişim.....	9
2. Bilgi Edinme Açısından Kitle İletişim.....	9
3. Ulusal Güvenlik Açısından Kitle İletişim.....	10
4. Toplumsal Gelişim Açısından Kitle İletişim.....	11
5. Açık Yönetim Anlayışı ve Kitle İletişim.....	12
E. Kitle İletişim Faaliyetleri ve Hukuk.....	13

1. Kitle İletişim Faaliyetlerinin Sınırları	13
2. Kitle İletişim Faaliyetlerinde İlkeler/Yasaklar	14
3. Kitle İletişim Hukuku.....	15
II. KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMELLERİ.....	16
A. Anayasal Temeller.....	17
1. Haberleşme Özgürlüğü.....	17
2. Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü.....	17
3. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü	18
4. Bilim ve Sanat Hürriyeti.....	19
5. Basın Özgürlüğü.....	20
6. Süreli ve Süresiz Yayın Hakkı	21
7. Basın Araçlarının Korunması	22
8. Kamu Tüzel Kişilerinin Elindeki Basın Dışı Kitle İletişim Araçlarından Yararlanma Hakkı	23
9. Düzeltme ve Cevap Hakkı	23
B. Uluslararası Hukuk	24
1. İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi	25
2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	26
3. Sınırotesi Televizyon Sözleşmesi	27
C. Yasal Düzenlemeler	28
1. Basın Kanunu.....	28
2. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun.....	29
3. Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu	30
4. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.....	30
D. Kitle İletişim Faaliyetlerinin Sınırlandırılması.....	31
1. Olumlu Sınırlamalar/Yol Göstermeler	32
2. Olumsuz Sınırlamalar	32

İKİNCİ BÖLÜM

YAZILI BASIN FAALİYETLERİ

I.	GENEL OLARAK BASIN VE ÖNEMİ	35
A.	Genel Olarak Basın.....	35
B.	Basının Önemi.....	36
II.	BASININ GÖREVİ.....	36
A.	Haber/Bilgi Verme Görevi	37
B.	Denetim ve Eleştiri Görevi.....	37
C.	Kamuoyu Oluşturma ve Açıklama Görevi	39
III.	BASINDA TEMEL KAVRAMLAR.....	40
A.	Basılmış Eser	41
1.	Basılmış Eser Kavramı.....	41
2.	Basılmış Eserin Koşulları.....	41
a.	Maddi Varlık.....	41
b.	Fikri İçerik.....	42
c.	Çoğaltılma	43
d.	Yayımlanma Kastı.....	43
3.	Basılmış Eser Çeşitleri.....	44
B.	Yayım	45
1.	Yayım Kavramı	45
2.	Yayım Çeşitleri	45
a.	Dağıtılma	45
b.	Gösterime Sunulma.....	46
IV.	MATBAACILIK FAALİYETLERİ	46
A.	Özgürlükler ve Matbaacılık.....	47
B.	Matbaacılık Koşulları ve Yükümlülükler	47
1.	Matbaacılık Faaliyetinde Bulunma Koşulları.....	47
2.	Matbaacıların Yükümlülükleri	48
a.	Açıklama Yükümlülüğü.....	48
b.	Tevdi Yükümlülüğü.....	49

V. DÖNEMSEL/SÜRELİ YAYINLAR.....	50
A. Dönemsel/Sürelî Yayın Tanımı.....	50
B. Dönemsel/Sürelî Yayının Koşulları	51
1. Süreklilik.....	51
2. Bağımsızlık.....	52
C. Dönemsel Yayın Türleri	52
1. Yayın Tarzı Açısından Sürelî Yayınlar.....	52
2. Yayınların Etkinliği Açısından Sürelî Yayınlar.....	54
a. Yaygın sürelî yayın	54
b. Bölgesel sürelî yayın	54
c. Yerel sürelî yayın	55
D. Dönemsel Yayın Faaliyetlerinin Düzenlenmesi	56
1. Sürelî Yayın Faaliyeti.....	56
2. Sürelî Yayıncılık Faaliyeti ve Yükümlülükler	57
a. Sürelî Yayın Kurma Koşulları	57
b. Sürelî Yayın Sahibinin Yükümlükleri	59
3. Sürelî Yayınlarda Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	60
E. Yabancı Sürelî Yayınlar	61
F. Dönemsel Yayın Çalışanları.....	63
1. İş Sözleşmesi	64
2. Fesih	65
a. İşveren Tarafından Fesih.....	65
b. Gazeteci Tarafından Fesih.....	67
3. Ücret ve Sosyal Haklar.....	68
a. Ücretler.....	68
b. Sosyal Haklar	71
VI. BASINDA ÖZDENETİM	72
A. Özdenetim Çabaları ve Sorunlar	73
B. Basında Özdenetim Yolu.....	74
VII. SÜRELİ YAYINLARDA HUKUKİ SORUMLULUK	76

VIII. BASIN KANUNUNDA DÜZENLENEN SUÇLAR	77
A. Zorunlu Bilgileri Göstermeme	78
B. Teslim Yükümlülüğüne Uymama.....	78
C. Durdurulan Yayına Devam Etme.....	79
D. Cevap ve Düzeltmeyi Yayınlamama.....	79
E. Yargıyı Etkileme	80
F. Cinsel Saldırı Cinayet ve İntihara Özendirme	80
G. Kimliğin Açıklanması Yasağına Uymama.....	81
H. Basılmış Eserin Tahribi Engellenmesi ve Bozulması	81
I. Süreli Yayınlarda Dağıtım Zorunluluğuna Uymama.....	82
J. Yayın Tekrarı.....	83
K. Cezaların Genel Değerlendirilmesi.....	83
IX. EL KOYMA DAĞITIM VE SATIŞ YASAĞI	84
X. DAVALARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....	85
A. Dava Süreleri	85
B. Görevli Mahkemeler ve Yargılama Usulü	86
C. Hürriyeti Bağlayıcı Cezaya Çevirme Yasağı ve Tebligat.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIK
FAALİYETLERİ

I. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA KAVRAMLAR	89
A. Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Kanun.....	89
B. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.....	92
C. Radyo ve Televizyon Kuruluşlarına Kanal veya Frekans Tahsisi ve Şartları ve Bunlara İlişkin İhale Usulleri ile Yayın Lisansı ve İzni Yönetmeliği	101

II.	RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞI İZNI.....	105
A.	Anayasal Düzenleme.....	105
B.	Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Kanun.....	106
1.	Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İzni Verme Yetkisi	106
2.	Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yapılanmaları.....	107
C.	Radyo ve Televizyon Kuruluşlarına Kanal veya Frekans Tahsis Şartları ve Bunlara İlişkin İhale Usulleri ile Yayın Lisansı ve İzni Yönetmeliği.....	109
1.	Düzenleme Kapsamı	110
2.	Lisans Verilmesine İlişkin Esaslar	111
a.	Lisans Tipleri	111
b.	Başvuru.....	113
c.	Başvuru Belgeleri	113
d.	Avans Ödemesi	116
e.	Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Dosyasında Bulunacak Belgeler	117
f.	Teknik Altyapı Dosyasında Bulunacak Belgeler.....	118
g.	Başvuruda Belirtilecek Temel Teknik Nitelikler.....	119
h.	Mali Kaynaklar Dosyasında Bulunacak Bilgiler	121
i.	Değerlendirme Tahsis Lisans ve Yayın İzni.....	122
3.	Teknik Gereklilikler.....	125
III.	RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARINDA GENEL İLKELER.....	125
A.	Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Kanunda Yayın İlkeleri.....	126
B.	Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Yayın İlkeleri	131
IV.	REKLÂM VE TELE-ALİŞVERİŞTE YAYIN İLKELERİ	138
A.	Genel İlkeler	139
B.	Çocuklara Yönelik Reklâm ve Tele-Satış Yayın İlkeleri	141
C.	Haksız Rekabete Yol Açıcı Reklâm ve Tele-Satış Yayınları	144

D. Doğrudan Satış Reklâmları.....	145
E. Yanıltıcı Reklâm ve Tele-Satış Yayınları.....	146
F. Reklâm ve Tele-Alışveriş Yayınlarının Biçim ve Sunuşu	147
G. Reklâm ve Tele-Alışveriş Kuşaklarının Yerleştirilmesi	148
H. Reklâm ve Tele-Alışveriş Yayın Oranları.....	150
I. Gizli Reklâm	151
J. Bilinçaltı Teknikler Kullanılarak Yapılan Reklâm ve Tele-Alışveriş	152
K. Sanal Reklâm	153
L. Alt Yazı Logo ve Çerçeve Reklâm Uygulaması.....	154
M. Yurt Dışı Kaynaklı Yayınlar Arasına Girilen Türkçe Reklâm ve Tele-Alışveriş Yayınları.....	155
N. Program Desteklemesi.....	155
O. Reklâmı Tele-Alışveriş Yayını ve Program Desteklemesi Yasaklanan Ürün ve Hizmetler.....	157
P. Reklâmlar ve Tele-Satışta Sorumluluk	158
V. RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLER	159
A. Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Kanunda Düzenlenen Yükümlülükler	159
B. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte Düzenlenen Yükümlülükler	160
1. Eğitim Programları.....	160
2. Kültür Programları.....	161
3. Türk Halk ve Türk Sanat Müziği Programları.....	161
4. Yayınlanması Zorunlu Programların Oranları.....	162
C. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun.....	163
1. Kitle İletişim Faaliyetlerinde Tütün ve Mamullerinden Doğacak Zararlara Karşı Negatif Yükümlülükler(Yasaklar)	163

2. Tütün ve Tütün Mamullerinden Doğacak Zararların Önlenmesi ve Kitle İletişim Faaliyetlerinde Pozitif Yükümlülükler.....	164
VI. RADYO TELEVİZYON ÜST KURULU VE RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARININ DENETLENMESİ	165
A. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Oluşumu ve Görev Süreleri.....	166
B. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı ve Yönetimi	168
C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Görev ve Yetkileri.....	169
D. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Teşkilatı.....	177
E. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Üyelerine Yasaklar ve Kurulun Denetimi	178
F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Niteliđi	179
VII. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAKLAR VE İDARİ YAPTIRIMLAR	179
A. Uyarı ve Özür Dileme	182
B. Program Yayınını Durdurma	183
C. İdari Para Cezası ve Yayın Durdurma	185
D. Yayın İzninin İptali	188
E. Yayınların Men Edilmesi	188
F. İdari Yaptırımlarda Ortak Hükümler ve Yargısal Denetim	189
VIII. RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARINDA SUÇLAR, CEZAİ YAPTIRIMLAR VE MÜSADERE	191
IX. TELEKOMÜNİKASYON KURUMU	193
X. RADYO VE TELEVİZYON ÇALIŞANLARININ HAKLARI	195
XI. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU.....	195
A. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yayınlarında Temel İlkeler.....	196
B. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yayınlarının Esasları.....	197
C. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yapılanması.....	199

1. Kuruluş ve Teşkilatı.....	199
a. Kuruluşu	199
b. Yönetim Kurulunun Oluşumu ve Görevleri	199
c. Genel Müdürlük	201
d. Koordinasyon Kurulu	203
2. Görevler.....	203
D. Yayınların Düzenlenmesi ve Denetimi.....	205
1. Yayınların Düzenlenmesi.....	205
2. Yayınların Denetlenmesi.....	208
a. Kurum Dışı Denetim	208
b. Kurum İçi Denetim	209
E. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yayınlarında Sorumluluk.....	209

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM FAALİYETLERİNDE

SORUMLULUK

I. YAYINLARIN HUKUKA UYGUNLUĞU.....	213
A. Yayınların Hukuka Uygunluk Koşulları	214
1. Kamu Yararı.....	214
2. Gerçeklik.....	215
3. Güncellik.....	217
4. Ölçülülük	218
B. Yayın Sonucuna İlişkin Sorumluluk Koşulları	220
1. Bir Hakka Saldırılmış Olmalıdır.....	221
2. Zarar ya da Zarar Doğma Tehlikesi Olmalıdır	221
3. Kişinin İzni Dışında Yayın Yapılmış Olmalıdır	222
4. Kanuni Bir Görev Yerine Getirilmiyor Olmalıdır	223

II.	SALDIRIYA KONU OLAN HAKLAR-KİŞİLİK HAKLARI	224
A.	Maddi Haklar.....	225
1.	Mal Varlığı Hakları.....	225
2.	Bedensel Haklar	227
B.	Manevi Haklar.....	228
1.	İsim.....	228
2.	Resim ve Ses	230
3.	Onur ve Saygınlık	230
4.	Özel Hayatın Gizliliği.....	232
III.	KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRILARA KARŞI BAŞVURU YOLLARI	234
A.	Düzeltilme ve Cevap Hakkının Kullanılması	234
1.	Dönemsel Yayınlarda Düzeltilme ve Cevap Hakkı	235
2.	Özel Radyo ve Televizyonlarda Düzeltilme ve Cevap Hakkı	236
a.	Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Kanunda Düzeltilme ve Cevap Hakkı.....	237
b.	Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.....	238
3.	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Televizyonlarında Düzeltilme ve Cevap Hakkı	240
B.	Hukuk Davaları	243
1.	Hukuka Aykırı Saldırıların Durdurulmasını Sağlayan Davalar.....	243
a.	Genel Olarak Dava Çeşitleri ve Şartları.....	243
b.	Saldırıya Son Verilmesi (Saldırının Durdurulması) Davası	244
c.	Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası	245
d.	Tespit Davası	245
e.	Bildirme veya Kararın İlanı	246
f.	Diğer Davalar	246

2. Hukuka Aykırı Saldırıların Doğurduğu Zararların Giderilmesini Sağlayan Davalar (Tazminat Davaları).....	247
a. Maddi Tazminat Davası	247
b. Manevi Tazminat Davası.....	248
c. Vekaletsiz İş Görme Davası	249
3. Yetkili Mahkeme	249
4. Görevli Mahkeme	249
a. Hukuka Aykırı Saldırıların Durdurulmasını Sağlayan Davalarda Görevli Mahkeme.....	250
b. Hukuka Aykırı Saldırıların Doğurduğu Zararların Giderilmesini Sağlayan Davalar (Tazminat Davaları).....	250
C. Ceza Davaları.....	251
1. Hakaret	251
2. Konut Dokunulmazlığını İhlal	253
3. Özel Yaşamın Gizliliğini Bozma	254
4. Haberleşmenin Gizliliğini Bozma	255
5. Ticari Sırların İfşası.....	257
6. Soruşturmanın Gizliliğini İhlal	258
7. Diğer Suçlar	259
8. Ceza Davalarının Genel Değerlendirilmesi	260
KAYNAKÇA	261

EK KİTLE İLETİŞİM MEVZUATI

1982 ANAYASASI İLGİLİ MADDELER.....	267
ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER.....	277
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.....	277
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İlgili Maddeler.....	283
Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Konvansiyonu	290

KANUNLAR	313
Basın Kanunu	313
Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ..	324
Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu.....	352
Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun.....	378
İDARİ DÜZENLEMELER.....	389
Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik	389